

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprov i svenska 1 och svenska som andraspråk 1, VT 2013

I anslutning till vårterminens kursprov i svenska 1 och svenska som andraspråk 1 har 557 lärare besvarat enkäten. Av dessa undervisar 90 %¹ i svenska 1 och 21 % i svenska som andraspråk 1. Vissa lärare undervisar i båda kurserna.

Synpunkter på provets innehåll och utskick

Enkätsvaren visar att lärarna överlag är nöjda med kursprovet. Av de tillfrågade lärarna har 83 % svarat att de anser att kursprovet i sin helhet var "Bra" medan 16 % har svarat att provet var "Mindre bra". Jämfört med föregående års lärarenkät är fler lärare nöjda med årets kursprov.

Bland lärarnas kommentarer om provets innehåll framgår att många var nöjda med provets tema "Framtiden nästa!". Temat bedöms i kommentarerna som relevant i förhållande till elevernas ålder och situation. Flera lärare har dock kritiskt påpekat likheten mellan temat i årets kursprov i svenska 1 och föregående års ämnesprov i år 9, "Dåtid nutid, framtid", och menar att deras elever tyckt att detta varit tråkigt.

En majoritet av de tillfrågade lärarna, 88 %, menar att provets utskick, i två omgångar, har fungerat bra. 10 % av lärarna menar dock att detta har fungerat mindre bra.

Synpunkter på lärarinformationen – det gröna häftet

Den lärarinformation som skickats ut, provets gröna häfte, bedöms ha varit till stor nytta för provets genomförande. Av de tillfrågade lärarna uppger 83 % att informationen varit till "Stor nytta" och 16 % uppger att de haft "Visst nytta" av informationen (se tabell 1). Lärarnas kommentarer om häftets innehåll och utformning är överlag positiva. Flera lärare framhåller att informationen varit tydlig och konkret och att exempeltexterna i häftet varit till stor hjälp vid bedömningsarbetet. Några lärare menar dock att informationen var för omfattande och ett fåtal anser att informationen var otydlig.

Synpunkter på delprov A: Muntlig framställning

Merparten av lärarna, 90 %, uppger att delprovet i muntlig framställning gick bra att genomföra i deras klasser. Många lärare framhåller att temat "Framtiden" varit inspirerande för eleverna. Ett stort antal lärare uppger dock att frånvaron varit hög vid provtillfället och att några av deras elever inte genomfört provet alls på grund talängslan eller nervositet.

En stor majoritet av lärarna, 90 %, anser att delprovet motsvarade kursplanen i fråga om svårighetsgrad. Av de lärare som ansåg att delprovet inte motsvarade kursplanen menade 3 % att uppgiften ställde högre krav än kursplanen medan 5 % ansåg att uppgiften ställde lägre krav än kursplanen. En återkommande uppfattning i lärarnas kommentarer är att kraven för betygen C och A överensstämde väl med kursplanen men att kraven för betyget E var för låga.

¹ Samtliga procentsatser i denna sammanställning är beräknade utifrån det totala antalet enkätsvar (557 st). De svar som lämnats blanka räknas således med i procentberäkningarna men redovisas inte. Procentsatser över 1 är avrundade till närmaste heltal.

Lärarnas svar varierar i fråga om hur stor nytta eleverna har haft av den DVD med inspirationsmaterial som skickats ut inför provet. Av de tillfrågade lärarna anser 56 % att deras elever haft "Viss nytta" av materialet medan 40 % menar att deras elever inte haft någon nytta alls av materialet. Knappt 3 % av lärarna uppger att materialet varit till "Stor nytta". Flera av lärarna menar att materialet var lite tunt och att flera elever haft svårt att relatera innehållet till uppgiften. Ett stort antal lärare meddelar även att deras elever tyckt att materialet varit "lamt" och "töntigt".

Det instruktionsmaterial och de ämnesförslag som följde med provet verkar ha varit till större nytta än filmmaterialet. Flera kommentarer antyder just detta. 95 % av lärarna anser att informationsmaterialet fungerat bra och 98 % menar att ämnesförslagen varit till "Viss nytta" eller "Stor nytta" för eleverna (se tabell 1).

Merparten av lärarna uppger att elevformuläret till delprov: A fungerat bra som stöd för elevernas planering och genomförande av den muntliga framställningen. 83 % av lärarna menar att formuläret fungerat "Bra" medan 15 % menar att formuläret fungerat "Inte så bra". Av kommentarerna framgår att många av lärarna anser att formuläret hjälper eleverna att strukturera sina muntliga framställningar. Några enkätsvar tyder på att vissa lärare, med olika motiveringar, utformat egna formulär som de använt istället.

Tabell 1.

	Stor nytta	Viss nytta	Ingen nytta
Hur stor nytta hade du av lärarinformationen, provets gröna häfte, för provets genomförande?	83 %	16 %	0 %
Hur stor nytta hade eleverna av inspirationsmaterialet på dvd?	3 %	56 %	40 %
Hur stor nytta hade eleverna av ämnesförslagen?	38 %	60 %	2 %

Enligt de flesta lärarna som svarat på enkäten, 94 %, motsvarar bedömningsmatrisen för delprov A de kunskapskrav som anges i kursplanen. Av de lärare som inte instämmer till detta menar de flesta att bedömningsmatrisens nivåer var lägre än kunskapskraven. Av kommentarerna framkommer att detta i första hand gäller nivån för betyget E. Bedömningsmatrisen är även det material som använts i störst utsträckning vid genomförandet av delprovet. Majoriteten av lärarna har även använt sig av noteringsunderlaget samt egna anteckningar (se tabell 2).

Tabell 2. Vilket/vilka material använde du vid genomförandet av delprov A?

Bedömningsmatrisen	Noteringsunderlaget	Egna anteckningar
97 %	74 %	70 %

I princip samtliga lärare uppger att de haft "Stor nytta" eller "Viss nytta" av bedömningsmatrisen när de bedömt elevlösningarna. En knapp majoritet av lärarna uppger även att de haft "Stor nytta" av kommentarerna till bedömningsmatrisen (se tabell 3). Delprovet framstår, utifrån enkäten, som ett viktigt underlag för bedömning av eleverna utifrån kunskapskraven som delprovet motsvarar. 96 % av lärarna uppger att delprovet fungerar som stöd för denna bedömning i "Stor" eller "Ganska stor" utsträckning (se tabell 4).

Tabell 3. Hur stor nytta hade du av bedömningsunderlaget vid bedömningen av elevlösningarna?

	Stor nytta	Viss nytta	Ingen nytta
Bedömningsmatriser	81 %	18 %	0,5 %
Kommentarer till bedömningsmatriser	53 %	38 %	1 %

Tabell 4. I vilken utsträckning fungerar delprov A som stöd för att betygsätta dina elever utifrån de kunskapskrav som delprovet motsvarar?

Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
30 %	66 %	5 %	0,5 %

Utifrån lärarnas övriga synpunkter på delprov A framgår att de flesta är mycket nöjda med provets innehåll och utformning. Några lärare uttrycker dock en osäkerhet kring hur tidsaspekten ska bedömmas, det vill säga om elevens betyg ska påverkas av att eleven överskrider eller underskrider tidsramen för den muntliga framställningen. Flera lärare önskar även fler exempelfilmer, både som stöd vid bedömning och som instruktionsmaterial till eleverna.

Synpunkter på texthäftet

Av de lärare som svarat på enkäten uppger 88 % att de anser att texthäftets utformning var "Bra" medan 9 % anser att utformningen var "Inte så bra".

Synpunkter på delprov B: Läsförståelse

Av enkätsvaren framkommer att 43 % av lärarna anser att delprov B gick bra i deras klasser medan närmare 56 % anger att provet inte gick så bra. Den samlade bilden utifrån enkäten och lärarnas kommentarer visar att många tyckte att denna del var svår. Många av lärarna framhåller att detta var den svåraste delen av provet. Flera lärare som angett att provet gått "Inte så bra" kommenterar att de är medvetna om att många av deras elever har svårt med just läsförståelse och att resultatet var som förväntat. Ett mindre antal lärare beskriver att de blev överraskade av att deras elever presterade under förväntan.

Drygt hälften av lärarna, 60 %, anser att delprovet motsvarade kursplanen i fråga om svårighetsgrad. Av de 37 % som inte anser att provet motsvarade kursplanen i fråga om svårighetsgrad menar de flesta att provet ställer högre krav än kursplanen. 33 % av det totala antalet enkätsvar anger att uppgiften ställde högre krav än kursplanen och drygt 1 % anser att uppgiften ställde lägre krav än kursplanen.

En stor majoritet av lärarna, 88 %, anser att texthäftet till delprov B innehöll en rimlig textmängd för eleverna att bearbeta på den angivna provtiden. Knappt 12 % anser textmängden inte var rimlig i förhållande till provtiden.

Enkäten visar att lärarna i huvudsak anser att delprovets texter var medelsvåra/medellätta eller ganska svåra (se tabell 5). Endast 2,2 % anser att texterna var "Lätta" eller "Ganska lätta". De flesta av kommentarerna kring texternas svårighetsgrad handlar om texten "Min framtid" av Edith Södergran som många av lärarna anser var allt för svår.

Tabell 5. Hur upplever du texterna med hänsyn till svårighetsgrad?

Lätta	Ganska lätta	Medel	Ganska svåra	Svåra
0,2 %	2 %	54 %	36 %	6 %

En majoritet av lärarna anser att eleverna haft "Stor nytta" eller "Viss nytta" av kopieringsunderlaget till delprov B (se tabell 6). Flera lärare kommenterar dock kopieringsunderlagets nytta med att det hade varit bättre att få använda gamla kursprov. En del lärare uppger att det varit svårt att bedöma huruvida kopieringsunderlaget varit till nytta för eleverna.

Tabell 6. Hur stor nytta hade dina elever av kopieringsunderlaget till delprov B?

Stor nytta	Viss nytta	Ingen nytta
21 %	66 %	11 %

55 % av lärarna anser att formuleringarna i läsuppgifterna var "Ganska tydliga" medan 21 % anser att formuleringarna var "Ganska otydliga" (se tabell 7). Flera lärare menar att deras elever haft svårare att förstå uppgifterna i provet än själva texterna. Några anser att formuleringarna i läsuppgifterna var allt för akademiska och inte anpassade efter elevernas ålder. En vanligt förekommande kommentar i enkäten är dessutom att eleverna blivit förvirrade av vissa frågor. Exempelvis påpekar en lärare att en uppgift i provet frågar efter "vem" men att eleverna uppfattar att frågan snarare borde vara "vilka".

Tabell 7. Hur upplevde dina elever formuleringarna i läsuppgifterna?

Tydliga	Ganska tydliga	Ganska otydliga	Otydliga
6 %	55 %	21 %	7 %

Det bedömningsunderlag som medföljde provet får överlag positiva omdömen från lärarna i enkäten. 82 % av lärarna anser att bedömningsunderlaget gav tillräckligt god hjälp för bedömning av elevlösningarna. 72 % av lärarna anser dessutom att bedömningsunderlagets nivåer motsvarade kunskapskravens nivåer. Av de 25 % som menar att bedömningsunderlaget inte motsvarade kunskapskraven anser de flesta att bedömningsmatrisernas nivåer var högre än kunskapskravens nivåer.

Enkäten visar att lärarna i varierande utsträckning anser att delprov B är ett stöd i betygsättningen av elever utifrån de kunskapskrav som provet motsvarar. De flesta lärarna anser att delprovet fungerar som stöd i "Ganska stor" eller "Ganska liten" utsträckning (se tabell 8).

Tabell 8. I vilken utsträckning fungerar delprov B som stöd för att betygsätta dina elever utifrån de kunskapskrav som delprovet motsvarar?

Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
11 %	55 %	30 %	3 %

I lärarnas övriga synpunkter på delprov B framkommer att många lärare upplever att provet var svårt. Den största negativa kritiken om provets svårighetsgrad handlar om fråga 8 i delprovet, dikten "Min framtid" av Edith Södergran, som många lärare anser vara en för svår text för eleverna och dessutom svår att bedöma utifrån bedömningsanvisningarna. Några lärare påpekar dessutom att dikten tillsammans med texten "Karriär först – barn sen" är allt för kulturellt infärgade och missgynnar elever med utländsk bakgrund. Kritik har även framförts om att texten "Karriär först – barn sen" är allt för generaliserande om en stor grupp människor, i detta fall personer födda på 1990-talet, och därmed kan ge eleverna stöd för att även göra grova kategoriseringar av andra grupper i samhället. En ytterligare synpunkt som framförts av flera lärare är att de anser att uppgifterna skiljer sig för lite åt mellan svenska 1 och svenska som andraspråk 1.

Synpunkter på delprov C: Skriftlig framställning

Lärarnas synpunkter på delprov C visar att de flesta lärarna anser att delprovet gått bra att genomföra i deras klasser. 79 % har svarat att provet gått "Bra" och 20 % har svarat att provet gått "Inte så bra".

De flesta lärarna, 95 %, anser att delprovet motsvarar kursplanen i fråga om svårighetsgrad. Lärarna har dock olika uppfattning om i vilken utsträckning textmaterialet var lämpligt som underlag för skrivuppgifterna (se tabell 9). Några lärare framför att de anser att skönlitterära texter som exempelvis "Ful" är olämpliga som källor när eleverna ska skriva argumenterande texter. Flera lärare framför dock att det är just denna text som flest elever valt att använda sig av.

Tabell 9. Tycker du att textmaterialet är lämpligt som underlag för skrivuppgifterna?

Ja, i hög grad	Vissa texter fungerade	Nej
51 %	48 %	1 %

På frågan om lärarna anser att provets fyra valbara uppgifter är likartade i svårighetsgrad och karaktär har 68 % svarat "Ja" och 30 % svarat "Nej". Bland kommentarerna framkommer att många lärare anser att uppgift 4, "Nextopia", var svårare än övriga texter och att det var få av deras elever som valde den uppgiften. Den uppgift som flest elever valt, enligt lärarkommentarerna, var uppgift 3 "Skönhetsingrepp – rätt eller fel?". Kommentarerna ger dock ingen samstämmig bild kring huruvida lärarna uppfattar denna text som lättare eller svårare än övriga texter.

31 % av lärarna uppger att deras elever haft "Stor nytta" av kopieringsunderlaget till delprov C och 65 % uppger att deras elever haft "Viss nytta" av underlaget. I kommentarerna framkommer att lärarna använt underlaget på olika sätt. De lärare som haft mest positiva kommentarer om kopieringsunderlaget har använt det tillsammans med muntliga genomgångar. Vissa lärare efterlyser dock fler exempeltexter för de olika betygsstegen.

Tabell 10 och 11 visar lärarnas utvärdering av bedömningsmatriser och bedömningsanvisningar för delprov C. Enkätsvaren visar att majoriteten av lärarna anser sig haft stor nytta av bedömningsmatriserna och att en knapp majoritet även anser sig haft stor nytta av elevlösningarna i bedömningsanvisningarna. Merparten av lärarna anser också mängden av elevlösningar i bedömningsanvisningarna varit lagom många.

Tabell 10. Hur stor nytta hade du av bedömningsunderlaget vid bedömning av elevlösningarna?

	Stor nytta	Viss nytta	Ingen nytta
Bedömningsmatriser	84 %	15 %	0,5 %
Bedömda elevlösningar	52 %	43 %	2 %

Tabell 11. Vad anser du om mängden elevlösningar i häftet Bedömningsanvisningar?

Lagom antal	Onödigt många	För få
75 %	0,5 %	18 %

Majoriteten av lärarna anser att delprovet ger stöd för betygsättning utifrån kunskapskraven i "Stor" eller "Ganska stor" utsträckning (se tabell 12). Många lärare framhåller att de i första hand ser elevtexterna som komplement till tidigare prestationer. De lärare som använder delprovet som stöd i "Ganska liten" utsträckning gör det eftersom de menar att provsituationen skiljer sig från övriga skrivuppgifter, är mer stressande för eleverna och inte ger lika stort utrymme för bearbetning av texterna.

Tabell 12. I vilken utsträckning fungerar delprov C som stöd för att betygsätta dina elever utifrån de kunskapskrav som delprovet motsvarar?

Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
21 %	68 %	10 %	0 %

Synpunkter på andra aspekter av provet

I fråga om hur bedömningen av kursprovet gått till framgår av enkäten att sambedömning är mer vanligt förekommande för delprov C än de övriga delprov (se tabell 13). Delprov C är även det delprov som flest lärare överlåter till andra lärare att bedöma. Det delprov som flest lärare uppger att de bedömt samtliga elevprestationer ensamma är delprov A. Av kommentarerna framgår att de lärare som bedömt samtliga delprov ensamma ofta gör detta på grund av att de är de enda svensklärarna på skolan. Många lärare uppger även att de anser att det inte finns tid för sambedömning.

Tabell 13. Hur har kursprovet bedömts?

	Delprov A	Delprov B	Delprov C
Samtliga elevprestationer har sambedömts	16 %	9 %	25 %
Många elevprestationer har sambedömts	5 %	14 %	20 %
Vissa elevprestationer har sambedömts	19 %	37 %	29 %
Samtliga elevprestationer har bedömts av mig ensam	58 %	34 %	13 %
Samtliga elevprestationer har bedömts av annan lärare	0,5 %	3 %	11 %
På annat sätt	1 %	1 %	0 %

Lärarna uppger att majoriteten av deras elever använt ordlista/ordbok i utställningen "Ganska liten" och "Liten/Ingen alls" (se tabell 14).

Tabell 14. I vilken utsträckning använde sig dina elever av ordlista/ordbok?

Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
3 %	11 %	50 %	33 %

Överlag verkar det som att lärarna tycker att provet fungerat väl för elever med funktionsnedsättning. 68 % av lärarna uppger att provet fungera "Bra" eller "Ganska bra" för elever med funktionsnedsättning (se tabell 15). 11 % uppger dock att provet fungerat "Ganska dåligt" för dessa elever. Återkommande kommentarer angående detta handlar om att elever med koncentrationssvårigheter haft stora problem med läsförståelseprovet. Några lärare efterlyser även tydligare kommunikation om riktlinjer för vad som gäller elever med funktionsnedsättning, exempelvis vilka som har rätt till förlängd provtid.

Tabell 15. Hur har provet fungerat för elever med funktionsnedsättning?

Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
21 %	47 %	11 %	2 %

Drygt hälften av lärarna uppger att kursprovet påverkar deras tolkning av ämnesplanens kunskapskrav i "Ganska stor" utsträckning (se tabell 16). En vanlig kommentar är att lärarna uppger att kursprovet bekräftar deras egen tolkning av kunskapskraven. Ungefär lika många lärare skriver att kursprovet också påverkar deras undervisning i "Ganska stor" utsträckning. Utifrån lärarnas kommentarer framgår att många ser detta som både positivt och negativt. De negativa kommentarerna handlar om att kursprovet tar mycket tid i anspråk som istället skulle kunna användas till undervisning. Många av lärarna som svarat på enkäten upplever att arbetsbördan som följer med kursprovet är allt för stor. Några lärare som undervisar i kursen för första gången uppger att kursprovet varit ett stöd för planeringen av deras framtida undervisning i kursen.

Tabell 16. I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar...

	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/Ingen alls
... din tolkning av ämnesplanens kunskapskrav?	17 %	58 %	22 %	2 %
... din undervisning	14 %	56 %	26 %	2 %

Provkonstruktörerna tackar alla lärare som bidragit med synpunkter om provet, som är mycket värdefulla för oss i det fortsatta arbetet.

*Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk
Uppsala universitet*